

ego

DEZE MAAND

H. Lips: Loyaliteit Pag. 4 en 5

Wim Jesse: De doorbraak van Stuy Pag. 6 en 7

Rien Robijns: La Courtine een lachertje Pag. 12 en 13

Kabouter

We zijn van de verrassende verkiezingsoverwinning van de kabouters in Amsterdam nu wel wat bekomen. De haastige verklaringen van gefrustreerde parlementariërs dat zij altijd al kabouters geweest waren zijn gelukkig ook verstomd.

Er worden nu pogingen ondernomen, met wederzijds goedvinden, om het verschijnsel 'kabouter' in te passen in het parlementaire institutionalisme maar dat lukt natuurlijk niet en de kabouters zijn, m.i. terecht, weggelopen uit het wethouder-overleg in Amsterdam.

Hoewel het op zichzelf aardig zou zijn om Roel van Duyn als wethouder van recreatie in Amsterdam te zien opereren moet het wel duidelijk zijn dat je, om een manke vergelijking te treffen, iedereen ongelukkig maakt als je een praktiserend nudist laat deelnemen aan een gereformeerde kerkvergadering.

Kabouter is in mijn ogen veel meer een protest tegen het huidige parlementarisme dan een nieuwe zegevierende politieke partij. De overwinning in Amsterdam doet daar niets aan af.

Wat moeten wij Nederlanders, en vooral de ouderen daaronder, dan met kabouter aan?

We moeten, meen ik, voorlopig vooral kijken en luisteren! Kabouters zijn zo leuk om te zien en ze vertellen zulke aardige verhaaltjes.

Laten we, zoals we vroeger in onze kinderjaren naar plaatjes en films van kabouters keken, nu naar onze eigen kabouters kijken, met dezelfde toegewijde aandacht en met dezelfde wil om het een en ander te geloven. Dan komt er een dag dat we bemerken dat hun lange haren, hun bizarre kleren, hun muziekjes en hun samenkomsten eigenlijk veel aardiger zijn dan onze saaie C en A colbertjes, onze gladgeschoren kinnebakken, onze 'amusements'muziek en onze vergaderingen.

Als we zover zijn gaan we misschien ook met wat aandacht luisteren naar hun verhaaltjes.

En die verhaaltjes zijn nog zo gek niet!

Ze vertellen ons van mensen die niet alleen bar genoeg hebben van onze materialistische consumptie-maatschappij met zijn duizendvoudige agressie, zijn atoom-dreiging, zijn ongebreidelde egoïsme, zijn collectiviserende en institutionaliserende democratie en zijn economische uitbuiting maar die ook het besluit hebben genomen om het nu, vandaag, in hun eigen leven, en in hun eigen kabouterland, allemaal anders te gaan doen. En die dat ook werkelijk doen!

Die een eigen nieuwe levensstijl creëren waarin een nieuwe harmonie tussen individueel en gemeenschappelijk bestaan begint te groeien, waarin, op speelse wijze wordt gezocht naar een weg om de huidige techniek te gebruiken en tegelijkertijd het verband met de natuur te herstellen, een nieuwe stijl waarin de tegenstrijdigheden van het menselijk bestaan tot een zekere verzoening worden gebracht, stedeling en tegelijkertijd plattelander, individualist en tegelijkertijd gemeenschapsmens, speels maar tegelijkertijd verstandig en wijs.

Een verzoening van tegenstrijdigheden in die mate dat Roel van Duyn in een boekje kan schrijven: 'De dag kan komen dat Israëli's en Arabieren als mieren van één menselijke stam honing uit elkaars bek eten'. Hebben we de kabouters nodig?

Laten we in ieder geval eerlijk toegeven dat onze wereld onvoorstelbaar wreed, banaal en disharmonieus is!

Laten we daarom niet eigenwijs zijn en beweren dat we altijd al kabouters geweest zijn want dat is eenvoudig niet waar.

Laten we deemoedig zijn en voorlopig aandachtig kijken en luisteren. Misschien komt dan de dag dat we ook zullen geloven.

Want wellicht is het, ondanks alle wetenschap, theologie en filosofie, de hoogste en diepste menselijke wijsheid om te erkennen dat uiteindelijk de verhaaltjes van de kabouters toch waar zijn.

We zullen daarna wel iets aan ons zelf moeten doen.

En dat is, ik geef het toe, niet erg aanlokkelijk.

Red.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

Nr. 9, september
9de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 - 2878

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

Afscheid van een zomer. Een
impressie uit Frankrijk van Leo-
nard Freed.

Byg: enige hoop voor de jazz-avant garde

De positie van de jazz-avant garde in Amerika begint langzamerhand volstrekt uitzichtloos te worden. Speelmogelijkheden in clubs of op concerten waren altijd al schaars. Maar via platenmaatschappijen als ESP, Impulse en (in mindere mate) Blue Note konden de belangrijkste eigentijdse jazzmusici hun werk tenminste nog regelmatig vastleggen en voor het publiek toegankelijk maken.

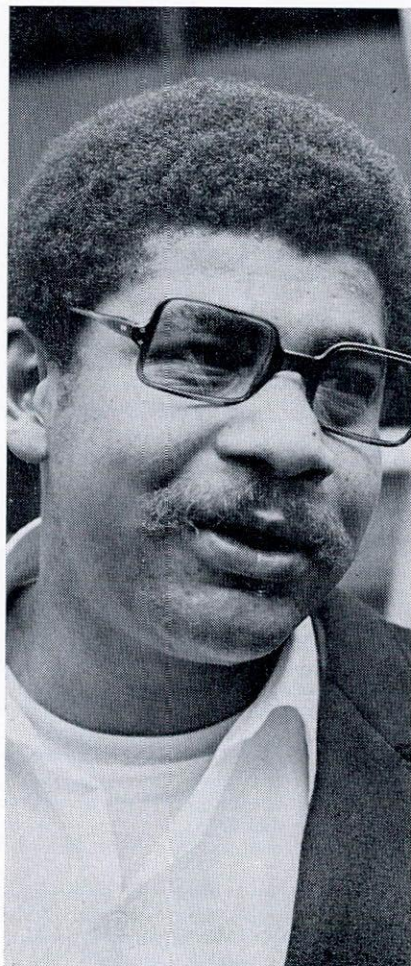
De laatste tijd zien ze zich echter ook die uitingsmogelijkheid grotendeels ontnomen. ESP zit in zulke financiële en organisatorische moeilijkheden, dat er vrijwel geen noot muziek meer wordt opgenomen. Impulse zette dit jaar twee van zijn prominentste avant-gardisten — Albert Ayler en Archie Shepp — wegens tegenvallende verkoopcijfers aan de dijk. En Blue Note heeft de avant garde-jazz welhaast totaal uitgebannen. Maar vorige zomer begonnen hardnekkige en hoopgevende berichten te circuleren over fantastische activiteiten die in Parijs door de gloednieuwe jazzplatenmaatschappij BYG zouden worden ontplooid: tientallen plaatsessies met gerenommeerde Amerikaanse avant-gardisten en verder een gigantisch muziekfestival dat op stapel heette te staan.

De jazzkenners die al deze ambitieuze plannen wat sceptisch opnamen (omdat ze tenslotte wel vaker grootse jazz-projecten op niets hadden zien uitlopen), kregen in dit geval ongelijk. De mensen van BYG maakten hun grote woorden volledig waar. Tussen juni en september '69 werden tegen de twintig avant garde-LP's opgenomen (die vervolgens ook redelijk vlot werden uitgebracht). En eind oktober '69 speelde zich in het Waalse dorpje Amougies inderdaad het rijkst geprogrammeerde jazz- en pop-festival af, dat Europa ooit beleefde.

Verwaarloosde muziek

Dank zij de op jazzgebied hoogst actieve maatschappij Bovema zijn de laatste maanden in ons land al een stuk of tien BYG-avant garde-LP's op de markt gekomen, tegen de schappelijke prijs van f 14,90 per plaat. De recente uitingen van deze door het Amerikaanse platenkapitaal schandelijk verwaarloosde muziek zijn daardoor gelukkig toch binnen het bereik van het Nederlandse jazzpubliek gekomen. Bij de reeks BYG-sessies van zomer '69 waren (naast losse Amerikanen-in-Parijs en diverse Franse musici) in hoofdzaak twee groepen betrokken: het orkest van tenorist Archie Shepp, en een gezelschap muzikanten uit Chicago, allen lid van de AACM (Association for the Advancement of Creative Musicians).

Shepp was samen met o.a. Grachan Moncur (trombone), Alan Silva (bas) en Sunny Murray (drums) naar ons halfrond gekomen voor het Pan-Afrikaanse festival in Algiers. Na afloop reisde de hele

Sunny Murray

groep begin augustus naar Parijs, om daar twee weken lang bijna dagelijks in wisselende combinaties naar de studio te trekken. De AACM-musici waren, zo'n acht man sterk, al eerder in de zomer op uitnodiging van BYG naar Frankrijk gekomen. Zij vormden twee min of meer vaste combo's: het Chicago Art Ensemble met Roscoe Mitchell en Joseph Jarman saxofoons, Lester Bowie trompet en Malachi Favors bas; en een kwartet onder leiding van saxofonist Anthony Braxton, met Leo Smith trompet, Leroy Jenkins viool en Steve McCall drums. Maar daarnaast werkten ook zij aan de meest uiteenlopend samengestelde plaatsessies mee.

Eerste plaat

Shepps eerste plaat voor BYG heet

JAZZ

'Yasmina, a black woman' (BYG 529.304), met op kant één een Afrikaans klinkend stuk door een twaalfmans groep en op de keerzijde een verrassend tenorduel tussen Shepp en veteraan Hank Mobley. Op de wat minder interessante LP 'Poem for Malcolm' (BYG 529.311) is Shepp o.a. te horen als sopraansaxofonist en voordrachtskunstenaar (hij declameert een nogal bombastisch gedicht van eigen hand).

De ongewone geluidenwereld van het Chicago Art Ensemble is vastgelegd op 'Great Black Music' (BYG 529.302). De vier musici, die ook op het Kralingse popfestival optraden, bespelen hier in totaal tegen de 40 verschillende instrumenten. 'Anthony Braxton' (BYG 529.315) laat het andere AACM-kwartet horen, ook al op een veelheid aan instrumenten (sirene, accordeon, mondharmonika, 'sound machine', altviool, darbouka etc.).

Op eigen kracht

De volledige groep van Archie Shepp, uitgebreid met wat AACM-musici, is aan het werk op de LP 'Hommage to Africa' (BYG 529.303), die onder leiding van drummer Sunny Murray werd opgenomen. Ook de veel te weinig bekende zangeres Jeanne Lee heeft een aandeel in deze over het algemeen vriendelijk voortkabbelende muziek.

Altsaxofonist Jimmy Lyons was tot dusverre uitsluitend bekend als veel gekritiseerd sideman van pianist Cecil Taylor. Zijn LP 'Other afternoons' (BYG 529.309), samen met AACM-man Lester Bowie, Alan Silva en Taylors drummer Andrew Cyrille, bewijst echter dat Lyons op eigen kracht wel degelijk boeiende muziek in de Ornette Coleman-traditie kan maken.

Ook trompettist Don Cherry begon als sideman van een belangrijk jazzvernieuwer (Ornette Coleman), maar hij werkt al een jaar of vijf met muzikaal hoogst bevredigend resultaat als leider van eigen groepen. 'Mu First Part' (BYG 529.301) is een duet-LP van Cherry met Colemans slagwerker Ed Blackwell: wel-luidende, ook melodisch bekoorlijke muziek, waarin Cherry behalve trompet ook piano en diverse fluiten bespeelt.

De blanke pianist Burton Greene, die al geruime tijd in Europa zit en in diverse Nederlandse jazzclubs optrad, maakte vorige zomer ook een plaat voor BYG. 'Aquariana' (BYG 529.308) laat de wat wisselvallig spelende Greene horen in het gezelschap van de Algerijnse trompettist Jacques Coursil, een stel Europeanen van uiteenlopend niveau, en de weinig bekende maar lang niet oninteressante Amerikaanse altist Arthur Jones.

BERT VUIJSJE

Loyaliteit

Het overkomt me de laatste tijd nogal eens dat me gevraagd wordt naar de loyaliteit van de raadslieden.

Merkwaardigerwijze komt die vraag tegenwoordig van twee kanten. Vroeger was het zo dat als ons gevraagd werd of we wel loyaal waren dat altijd betekende loyaal aan het apparaat, aan de militaire autoriteiten, aan de commandanten. We hebben die vraag reeds verschillende keren beantwoord maar zullen het graag in dit artikel nog eens doen.

Maar tegenwoordig komt de vraag ook van de kant van de dienstplichtige militairen. Dat gaat dan meestal in deze trant: we weten nu wel dat de raadslieden voorstanders zijn van verdergaande democratisering in de strijdkrachten maar hoe ver gaan jullie daarmee? Als de strijd voor verdergaande democratisering in de toekomst nu eens zou voeren tot allerlei akties van de kant van de dienstplichtige militairen, waar staan jullie dan eigenlijk, zullen jullie deze akties steunen en er misschien zelfs aan deelnemen of moeten we, wat dat betreft, maar niet op jullie rekenen?

Het is wel duidelijk dat deze vraag (of eis) naar loyaliteit van verschillende kanten de raadslieden in een precare positie brengt en wellicht is het taktisch om de beantwoording van de vragen voorlopig maar uit de weg te gaan, komt tijd, komt raad. Maar natuurlijk is dat onredelijk! De vragenstellers hebben recht op een eerlijk en duidelijk antwoord en bovenal is het voor de raadslieden zelf noodzakelijk hun plaats in de strijdkrachten zo duidelijk mogelijk te markeren.

Ik waag het er dus op om tot een beantwoording te komen. Het is wel een voorlopig antwoord omdat meer mensen aan de discussie zullen moeten deelnemen voor de zaak goed uit de verf komt. Het zou prettig zijn als zo'n discussie zich op serieuze wijze in Ego zou kunnen ontwikkelen.

Opdracht

Het is goed om voorop te stellen dat de raadslieden niet toevallig in de strijdkrachten zijn. Ze zijn er met een opdracht van het Humanistisch Verbond. Het feit dat de minister van defensie de raadslieden benoemt tot ambtenaar onthult hen niet van de opdracht die zij vanuit het Humanistisch Verbond hebben meegekregen.

Wat houdt die opdracht in?

Dat is eigenlijk heel simpel: het geven van humanistische geestelijke verzorging aan die militairen die dat op prijs stellen.

Zo erg simpel is dat nu ook weer niet want je kan je direct gaan afvragen wat humanistische geestelijke verzorging is en wat de consequenties daarvan zijn.

Het zou te ver voeren om hier nog eens een volledige uiteenzetting te geven van het humanisme en de humanistische

geestelijke verzorging. Maar ik wil er toch ook niet geheel aan voorbij gaan omdat enig begrip nodig is voor het begrijpen van de eruit volgende stellingname. Allereerst het humanisme zelf. Dat wordt m.i. goed weergegeven in de volgende drie punten:

- De gedachte, dat de geestelijke en zedelijke waarden van menselijke oorsprong zijn en dus geen onderkenbare bovenmenselijke of bovennatuurlijke oorsprong of signatuur hebben.

- De gedachte, dat mensen slechts, in besef van hun verbondenheid met de medemens, in vrijheid en zelfstandigheid in staat zijn de beslissingen te nemen en de verantwoordelijkheid te dragen, die voor een optimaal menselijk leven nodig zijn.

- De gedachte, dat, op grond van de gelijkwaardigheid van mensen, slechts in verdraagzaamheid en tolerantie die vrijheid en zelfstandigheid voor iedere mens gelijkelijk realiseerbaar zijn en dat slechts op deze grondslag een aanvaardbare menselijke samenleving gevormd kan worden.

Natuurlijk is daarmee het humanisme niet uitgeput maar de hoofdzaken zijn er toch wel mee genoemd.

Vanzelfsprekend bevatten deze drie punten ook de hoofdelementen die kenmerkend zijn voor een humanistische geestelijke verzorging.

Het is dus duidelijk een geestelijke verzorging, die de vrijheid en de zelfstandigheid van de mens tot kernstuk heeft.

Humanistische geestelijke verzorging is dan ook niet de overdracht van allerlei opvattingen en overwegingen, die humanistisch genoemd zouden kunnen worden; humanistische geestelijke verzorging is een beroep op de medemens om in vrijheid en zelfstandigheid te komen tot eigen overwegingen, opvattingen en overtuigingen en daarnaar te handelen. De humanistische geestelijke verzorging is de begeleiding van de medemens, die nodig is om tot dit doel te komen.

In de genoemde drie punten is reeds een duidelijke gerichtheid op de menselijke samenleving aanwezig. Een humanisme van de ivoren toren is vandaag niet meer mogelijk. Aktieve jonge mensen van vandaag wensen een duidelijke stellingname t.a.v. het maatschappelijk leven.

Daarom wordt geestelijke verzorging steeds meer het op gang brengen en houden van een proces, waarin de jonge mens de gelegenheid krijgt zich in vrijheid te ontplooiën, tot een kritisch en toegewijd deelnemer aan de menselijke samenleving.

De geestelijke verzorger van dit ogenblik moet het zelf aandurven te leven met twijfel en kritiek, hij moet zich kunnen ontdoen van oude zekerheden en taboes, hij moet het experiment niet

schuwen, hij moet vanuit eigen aandrang de openheid liefhebben en de ontmoeting met anderen begeren, hij moet zich kunnen ontdoen van alle autoritaire aanvechtingen, hij moet inspraak eisen en geven, kortom hij moet een man zijn van zijn tijd en niet van het verleden.

Ik geloof dat zo ongeveer de opdracht omschreven is die de raadsman vanuit het Humanistisch Verbond heeft ontvangen. Ik ben me ervan bewust dat ik die met eigen woorden heb weergegeven maar ik denk dat ik er niet ver naast zit.

Loyaal tegenover opdracht

Als nu over de loyaliteit van de raadsman moet worden gesproken dan dient in de allereerste plaats te worden gezegd dat van de raadsman mag worden verwacht dat hij loyaal is aan de boven omschreven opdracht. Hij is in de eerste plaats geestelijk verzorger en hij is dat in de zin van deze opdracht.

Anders gezegd: de raadsman is voor alles loyaal tegenover het Humanistisch Verbond in dien zin dat hij met zijn beste krachten moet proberen de hem gegeven opdracht in zijn werk te realiseren. Dat behoeft helemaal niet te betekenen dat hij kritiekloos staat tegenover het Humanistisch Verbond of tegenover de wijze waarop dit funktioneert maar op het moment dat hij de hem gegeven opdracht niet langer kan of wil uitvoeren behoort hij daarvan de konsekwentie te trekken en zijn ontslag als raadsman in te dienen.

Ik meen dat deze verhouding van de raadsman tot het Humanistisch Verbond soortgelijk is aan de verhouding van de aalmoezenier of dominee tot de kerk.

Natuurlijk is dit alles simpeler geschreven dan gedaan.

Hoe duidelijk de opdracht op zichzelf ook mag lijken, in de praktijk blijkt dat allerlei interpretaties van gebezigde begrippen en woorden mogelijk zijn.

Bovendien moet de opdracht worden uitgevoerd in een steeds veranderende wereld waardoor de raadsman moet werken in wisselende omstandigheden en dat heeft ongetwijfeld zijn invloed op de wijze waarop de opdracht kan worden uitgevoerd. Dat heeft tot gevolg dat binnen het Humanistisch Verbond een bijna voortdurende bezinning nodig is zowel op de opdracht zelf als op de wijzen van uitvoering en dat kan moeilijkheden genoeg veroorzaken maar het kan voor de raadsman nimmer reden zijn om zich aan de opdracht zelve te onttrekken.

Ingesloten loyaliteit

Ik meen dat in de genoemde opdracht nog een tweede loyaliteit duidelijk ingesloten is n.l. de loyaliteit tegenover de mens die zich aan de raadsman toevrouwt, in ons geval tegenover de militair die de humanistische geestelijke verzorging kiest.

Deze moet er zonder meer van uit kunnen gaan dat de raadsman tegenover hem loyaal is.

Maar het is wel goed op deze wijze van de loyaliteit wat dieper in te gaan.

Ook hier betekent loyaal zijn niet kritiekloos zijn. De raadsman zal zich altijd het recht voorbehouden om kritiek te oefenen op woorden en gedrag van zijn cliënt (ekskuses voor dit woord, ik weet geen beter). Of hij het altijd zal doen is nog een andere vraag. Maar de cliënt moet er wel op kunnen rekenen dat de raadsman eerlijk tegenover hem is en dat hij de vertrouwelijkheid respecteert d.w.z. dat hij niets aan derden zal meedelen zonder toestemming van de cliënt.

En is daarmee de kous af? Neen, het belangrijkste komt nu nog. De raadsman zal ook loyaal zijn in dien zin dat een cliënt altijd weer op hem kan rekenen. Ook al gaat de cliënt helemaal fout, de raadsman blijft altijd beschikbaar, er behoort nooit een moment te komen waarop de raadsman zijn cliënt in de steek laat.

In dien zin is de raadsman loyaal en ook in deze zin dat de cliënt er op mag rekenen dat de raadsman geen nevenbedoelingen heeft. Hij dient in de boven omschreven zin het belang van zijn cliënt en niet dat van allerlei organisaties en instituten. Misschien vindt de raadsman (dat is zelfs waarschijnlijk) het Humanistisch Verbond zeer belangrijk maar in zijn verhouding tot zijn cliënt behoort hij niet het belang van het Humanistisch Verbond maar dat van de cliënt te dienen.

Raadsman en apparaat

Het bovenstaande maakt duidelijk dat de raadsman zich nooit bij voorbaat lo-

yaal kan verklaren t.a.v. militair apparaat, militaire autoriteiten en commandanten. Hij zal zich zeker niet bij voorbaat tegen apparaat en autoriteiten keren, maar deze kunnen, even zeker, niet op hem rekenen.

Het is niet de taak van de raadsman om te bepalen of het militaire apparaat nodig en wenselijk is of niet. Hij werkt er in terwille van de mensen die in dat apparaat aanwezig zijn. Voor hen is hij beschikbaar. Met deze mensen samen probeert hij de opdracht te vervullen zoals die hem door het Humanistisch Verbond is gegeven. Als het functioneren van het apparaat hem of de cliënten in een situatie brengt waardoor het werken aan de opdracht onnodig bemermd of zelfs verhinderd wordt, en dat zal als regel het geval zijn als situaties ontstaan die uit menselijk oogpunt verwerpelijk zijn, dan kan het niet anders of de raadsman zal zich moeten verzetten. De wijze waarop hij dat doet zal aangepast moeten zijn aan de omstandigheden die zich voordoen maar er kan geen sprake van zijn dat dan loyaliteit aan het apparaat de raadsman mag weerhouden om te doen en te zeggen wat op dat ogenblik op grond van zijn opdracht noodzakelijk is.

Raadsman en militair

En de dienstplichtige militairen? Kunnen die wel bij voorbaat op de raadsman rekenen?

Voor zover het individuele militairen zijn en zij prijs stellen op humanistische geestelijke verzorging kunnen zij, in de zin als boven is beschreven, op de raadsman rekenen. Dat geldt natuurlijk niet alleen voor dienstplichtige militairen ook vrijwillig dienende militairen

kunnen op precies dezelfde wijze op de raadsman rekenen. Voor de raadsman gelden mensen en geen rangen of standen.

Deze mensen kunnen er dus niet op rekenen dat de raadsman hen altijd gelijk geeft maar wel dat hij voor hen beschikbaar is voor het proces van geestelijke verzorging.

Maar als deze mensen nu, op grond van wat in de humanistische geestelijke verzorging besproken is, waarvan immers de vrije en zelfstandige mens het kernpunt vormt, gaan pleiten voor meer vrijheid en zelfstandigheid in de militaire dienst, zullen ze dan de raadslieden aan hun kant vinden?

In zijn algemeenheid waarschijnlijk wel (hoewel het er ook dan nog van afhangt hoe de dingen gezegd en gedaan worden) maar in konkrete gevallen en situaties kan dat zeker niet bij voorbaat gezegd worden. Zo min als de raadslieden, die een opdracht uitvoeren van het Humanistisch Verbond, zich bij voorbaat kunnen en willen binden aan het militaire apparaat en aan militaire autoriteiten, zo min kunnen ze zich bij voorbaat binden aan organisaties van dienstplichtige militairen of aan acties van deze organisaties of van groepen van militairen.

Wie het voor meer vrijheid en zelfstandigheid in de militaire samenleving opneemt zal in het algemeen zeker op onze sympathie mogen rekenen (en we hebben nimmer gearzeld om daar uiting aan te geven) maar dat de raadslieden zich als groep zouden binden aan groeperingen en aksies die ze nu zelfs nog niet kennen, daar kan geen sprake van zijn. Maar als aan de ene kant het militaire apparaat en de militaire autoriteiten en aan de andere kant eventuele groeperingen van dienstplichtige militairen niet bij voorbaat op ons kunnen rekenen, wie kan er dan eigenlijk wel op ons rekenen.

Wel, wie dit artikel nog eens rustig overleest vindt daarop nu juist het antwoord.

Ik moet bovendien bekennen (maar dat is een heel persoonlijk woord) dat ik niet zo erg houd van mensen die altijd op anderen willen rekenen. Ik houd er niet van dat militaire autoriteiten de instemming van geestelijke verzorgers proberen te winnen voor bepaalde plannen. Laat ze die toch op eigen verantwoordelijkheid uitvoeren! Ik ben niet van plan wie ook te dekken met het kleine beetje gezag dat ik misschien heb. Maar hetzelfde geldt voor dienstplichtige militairen. Wie op de een of andere wijze tot beweging of aksie wil komen zal wel op eigen verantwoordelijkheid moeten doen. Wie in zijn verontwaardiging of vrijheidsdrang vóór alles tegen de geestelijke verzorging wil aanleunen is zelf waarschijnlijk nog net niet genoeg aan de vrijheid toe.

H. LIPS

Het Coornherthuis

**HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM
HOOFDSTRAAT 84, DRIEBERGEN**

Data bijeenkomsten oktober:

5-7, 7-9, 12-14, 14-16, 21-23, 26-28, 28-30.

Behalve uw eigen inbreng, waar we op rekenen, hebben we medewerkers aangetrokken voor behandeling van bewustzijnsveranderende middelen, pogingen tot nieuw denken, muziek, proza en poëzie, dolle mina, alternatieve maatschappij, communes, beeldende kunst.
Soms wordt een film vertoond, een museum bezocht, een voordracht gehouden, een dag- en weekbladenonderzoek op touw gezet.

Inlichtingen kunt u krijgen op bovenstaand adres.
Of u belt ons even. Telefoon 03438 - 24 71.
(Affiches hangen in uw kazerne.)

De doorbraak van Heinz Stuy

SPORT

De dag van de grote ommekeer staat voor altijd in zijn geheugen gegrift. En Heinz Stuy weet het nog precies. Hij vertelt: 'Michels zei alleen: 'Heinz jongen, volgend jaar moet je aan de bak. Daarom sta je van nu af onder de lat. Maak er iets van.' Binnen een minuut was ik weer buiten. Een gesprek was het niet eens geweest. Toen ik de jongens vertelde wat Michels had gezegd, twijfelden sommigen nog aan de oprechtheid van zijn woorden. Michels en Bals — dat waren vrienden. Daar kwam je gewoon niet tussen. Niemand. Die twee bekokstofden alles. Twee handen op één buik zagezegd. Vind je het gek dat ik soms de moed verloor. Man ik heb van die drie jaar op de bank zitvlees gekregen. Radeloos was ik af en toe. Maar — en daar ben ik blij om — nimmer heb ik me uitgelaten over de prestaties van Gerrit. Eenmaal heeft een journalist me een vuil kunstje geflikt. Dat was na de nederlaag tegen Feijenoord, een paar jaar geleden in het Olympisch Stadion. We verloren met 1-0 en Gerrit had die verschrikkelijke blunder gemaakt. Toen heb ik alleen losgelaten, dat ik hoopte spoedig eens een kans te krijgen. Die journalist heeft me toen woorden in de mond gelegd die pertinente leugens waren. Ik heb me suf moeten praten om de anderen ervan te overtuigen dat ik zo iets niet gezegd had. Maar die vrijer krijgt geen woord meer van me. Zo ben ik nu eenmaal. Ik laat me geen kunstjes flikken. Jongens uit de IJmond, zeggen ze, zijn goedmoedige knullen. Misschien is dat zo. Tot ze zich in hun kruis getast voelen. Dan gaat de stormbal in top.'

Respectabel aantal

Ajax is weer landskampioen. Voor de veertiende keer. Een respectabel aantal. Nimmer tevoren echter is een landstitel zo mat begroet. Het was — even een geheugensteuntje — de zeventiende mei. Een dag om je vingers bij af te likken. De zon, die Nederland nog vele weken gevangen zou houden, stond als een gouden bal aan het zwerk. Het Ajaxstadion lag te soezen, te dromen van de landstitel die Ajax zeker zou binnenhalen. Want niemand, zelfs tegenstander SVV niet, twijfelde nog aan de toekomstige titelhouder. Ajax kwam, zag en overwon. Met vliegend vaandel en slaande trom werd SVV overrompeld. Het was de dag van Dick van Dijk. Met vijf doelpunten drukte hij SVV verder in het moeras en stond hij 'garant' voor de ruime 8-0-overwinning. 8-0 een uitslag die een prachtig uitgangspunt had kunnen zijn voor een fijn feest.

Maar Ajax wilde geen feest. Beter, de spelers wilden niet. De storm die reeds het hele seizoen gewoed had — sloeg om in een niet malse onweersbui. In de kleedkamer werd de verdeeldheid onderling en de controverse met trainer Mi-

chels duidelijk geaccentueerd. En toen Piet Keizer en Johan Cruijff de rest opriepen voor een vergadering viel de deur voor de neus van Michels pardoes in het slot. De breuk was definitief.

Twee maanden later, terwijl Zandvoort meer pootje-badende gasten herbergt dan Louis Davids ooit heeft voorzien, denkt Heinz Stuy nog eens terug aan die 'rampdag' in zijn carrière. 'Dat was een afgang voor mij. Ik had me mijn eerste kampioenschap wel anders voorgesteld. Voor mij was het allemaal nieuw. Als Ajax kampioen werd stond ik langs de lijn. Als de anderen op de schouders dansten. Nu snelden we met z'n allen als een stel hazen het veld af. Ik ben er zeker van, dat niemand van de jongens dit leuk gevonden heeft. Gelukkig gingen we 's avonds naar de receptie. Dat heeft de zaak gesust. En tijdens de officiële bijeenkomst heeft Michels een fijne speech gehouden. De vrede was getekend. Hoe, ja hoe hadden we anders het nieuwe seizoen in moeten gaan? Dan was de basis weg geweest. Hadden we de Europa Cup zo wel kunnen afschrijven.'

Als figurant

Heinz Stuy heeft drie jaar lang ge-

zwegen. In die lange tijd dat hij achter keeper-aanvoerder Gert Bals als een figurant in het Ajax-circus leefde, trad Stuy nimmer op de voorgrond. Hij wilde dat ook niet. Bewust verbleef hij in de anonimiteit. Zijn collega's verweten hem wel eens dat hij te laf was om zijn mond open te doen. Heinz zo zeiden ze denkt alleen aan zichzelf. Hij wil zijn bedje spreiden. Met grote overtuiging wenst Stuy deze roddel te weerleggen.

Stuy: 'Hoe kunnen ze zo iets van mij zeggen? Wat kon ik dan vertellen? Neem nou een Europa Cupwedstrijd. Dan telden wij — de reserves — toch ook niet mee. Vooraf konden we niets inbrengen wanneer gepraat werd over de te verdienen premies. Na afloop hingen we erbij. Dan voelde je gewoon dat je niet voor 'vol' werd aangezien. Geen journalist vroeg ons iets. Geen bedankje kon eraf. Maar wat verwacht men dan van een reserve? Moeten we voorop gaan lopen. Nee toch, dan word je grandios uitgelachen. Drie jaar lang heb ik gewoon mijn plicht gedaan. Ik heb veel getraind, af en toe gespeeld en veel geluisterd. Nu pas beseft ik dat ik er echt bij hoor. Als b.v. Johan Cruijff je zou kleineren, behoeft je dat nu niet meer te pikken. Maar zo lang Gerrit in het doel

De vreemde wereld van Fellini

stond was ik surrogaat.'

Drie jaar geleden zakte Stuy het Noordzeekanaal af. In IJmuiden had hij naam; in Amsterdam moest hij zich die faam nog verwerven. Het was op aanraden van hulptrainer Cor Brom, met wie Heinz in Telstar jarenlang had gespeeld, dat het contact gelegd werd. En tijdens zijn vakantie in Zuidslavië kwam het rond. Telstar kon de anderhalve ton, die Ajax voor hem neertelde, best gebruiken en Stuy zelf zag zijn contract met vele duizenden guldens omhoog gaan.

Naar topclub

'Bovendien,' zo stelt hij nu, terwijl hij zich uitstrekt in de luxueuze caravan van oud-clubgenoot Ton Pronk, 'ging ik naar een topclub. Ajax had het jaar daarvoor in de Europa Cup naam gemaakt. In Praag gingen ze er op een schlemielige manier uit. Ik was gelukkig met die transfer. Bij Telstar kon ik niets meer bereiken. Zelfs financieel niet. En aan een wekelijkse goeie pers heb je ook niet zoveel. Dat went. Nee ik greep die kans omdat ik — en is dat een slechte eigenschap — hogerop wilde. De Europa Cup lokte. Na mijn vakantie had ik een gesprek met de heren Van Praag en Timman. Ze fluisterden me in het oor: 'Heinz de vorm van Bals loopt terug. Binnen zes weken sta je in het eerste.' Geen steek heb ik van die woorden geloofd. Lijmen noemen ze dat. Daar was ik gewoon te nuchter voor. Ik kon van Michels toch niet verwachten dat hij Gerrit zo maar aan de kant zou zetten. Daar moest een reden voor zijn.'

De naam van Bals, de man die hem zo lang de weg versperde, valt. In het negatieve dan. Toch zullen ze de kleine man in het geel, de vader van het elftal, bij Ajax niet snel vergeten. Het publiek zal hem missen. En Heinz?

'Een rotvraag! Natuurlijk — en ik moet eerlijk zijn — vind ik het fijn dat die grote concurrent weg is. Alleen had ik Gerrit een fijner afscheid toegewenst. Van mij had Michels hem in de kampioenswedstrijd tegen SVV mogen opstellen. Dan was zijn afscheid waardiger geweest. Een blik vooruit? Daar vraag je me iets. Ik zou het niet weten. O ja toch iets. Het is eigenlijk een blik achteruit.

Ik ben blij dat ik niet meer met die mand hoeft te sjouwen waar de spullen inzitten. Dat heb ik drie jaar lang gedaan. Dat kreng was altijd loodzwaar. Een keer heb ik geweigerd. Dat was na een nederlaag tegen AZ. Alles en iedereen liep met een chagrijnig gezicht rond. Daar stond Heinz. Michels loste het soepel op. Hij zei: 'Heinz maak je niet druk. Je bent er eerder vanaf dan je denkt.' Ik ben Michels dankbaar dat hij die woorden waar heeft gemaakt.'

WIM JESSE

Het zal voor velen — filmgekken niet uitgezonderd — opnieuw een noot zijn die moeilijk te kraken valt: Federico Fellini's Satyricon. Met dit laatste bizarre werkstuk heeft de Italiaanse grootmeester weer gezorgd voor filmstof, dat nauwelijks bijeen te vegen valt, laat staan onder woorden te brengen. Maar voor wie eerder in staat is geweest de gedachtenkronkels van Fellini te volgen in zijn Otto e mezzo (hier uitgebracht onder de toepasselijke titel 8½) zal het mysterieuze verslag van een afdaling in het dodenrijk via hollen en labirinten alleen maar meer nieuwsgierigheid opwekken.

Als zoon van een vertegenwoordiger in wijnen werd Federico Fellini geboren in Rimini op 20 januari 1920. Zijn ouders stuurden hem naar een gymnasium in Fano, maar daar hield hij het niet uit en liep weg. De rector van het gymnasium vond de jongen bij een rondreizend circus en stuurde hem weer naar school. Na zijn opleiding verdiende Fellini zijn

brood met ... tekenen. Zijn karikaturen b. v. waren van een dergelijk gehalte dat diverse weekbladen (o.a. het satirische blad Marc Aurelio) hem opdrachten verstrekten. In 1938 kwam hij in contact met de acteur Aldo Fabrizi, die hem sketches laat schrijven voor zijn programma's. Ook begon Fellini in die tijd hoorspelen te schrijven voor de Italiaanse radio. Tijdens het bijwonen van een uitzending van de serie Circo e Fallina, de avonturen van een pas getrouwd echtpaar, ontmoette Fellini zijn huidige vrouw Guilietta Masina. In 1942 trouwden zij.

Scenario

Als freelance cartoonist werkte hij samen met Zavattini aan enkele humoristische films als *Avanti c'è posto*. In die periode begint hij zelf filmscenario's te schrijven. Na de oorlog kreeg Fellini van de toen nog onbekende Roberto Rossellini de opdracht een scenario te schrijven.

Vervolg pag. 8

Mash

Ik ben ook naar de film MASH geweest. Ik ben nu bang dat uw recensent (zie Ego van juli 1970) zich geweldig in de luren heeft laten leggen door deze film. Volgens uw recensent toont de film de absurditeit van een hospitaal te velde. Volgens mij is deze film een patriotistische en door zijn olijkheid liederlijk dekmantel voor het Amerikaanse krijgsbedrijf in Z.O.-Azië, trouwens voor ieder krijgsbedrijf.

Een paar bewijsstukken: men ziet veel bloed en lapwerk maar nooit de gewonden zoals ze tenslotte nog door het leven zullen gaan. Met andere woorden: ons land doet wat het kan. Wat een goed land. Maar de eindresultaten blijven in de mist. Al die ketchup lijkt het reëel te maken, maar dekt de kwestie in feite toe. Liederlijk, vindt u niet?

Men grijpt een paar meiden in een Koreaans bordeel. Heerlijke plaatjes vol levenslust. En lachen die meiden! En een moralistische zwartkijker wordt de lust tot protest ontnomen omdat deze Amerikaanse hoerenlopers net zo goed een kindje uit die kast opereren. Wat een mengeling van levenslust en noblesse!

Maar weet uw recensent wel iets van de positie van een soldatenhoer achter het front, in Saigon bijvoorbeeld. Weer: deze 'realistische film' is een leugen. Voor mij is MASH geen must. Deze film is opium voor het volk. Het goedje zal best werken, mede dank zij de aanprijzingen in Ego. Absurditeiten aan het front? Jawel, maar héle andere dan deze film toont. En gelachen dat we hebben!

W. F. GERADTS

*

(Noot van P.J.M.: ik ben ook naar de film MASH geweest. Ik ben nu bang dat u zich geweldig in de luren heeft laten leggen door deze film. Moge ik hier nog ten overvloede aan toevoegen dat ik uit uw brief een sterke indruk krijg wat betreft uw vooringenomenheid ten opzichte van de Amerikaanse film en het Amerikaanse optreden in Z.O.-Azië (dat ik óók afkeur). Echter uw opmerkingen hebben weinig nut indien u nogmaals de zin van Lardner in mijn artikel naleest: '... omdat zij de grootste waanzin en absurditeit van de oorlog vertegenwoordigen'.)

ven. Deze film, die onder de titel Roma, città aperta verscheen, introduceerde een stroming welke nu bekend staat als het Italiaanse neo-realisme. Fellini en Rossellini maakte in 1946 Paisa en daarmee was pas goed de grondslag gelegd voor een loopbaan die alsnog niet is afgesloten. In 1950 begon Fellini geheel zelfstandig als regisseur. Hij vervaardigde met zijn vrouw Giulietta Masina in een bescheiden rol Luci del varieta en hij zal voorts in de loop van zo'n twintig jaar films afleveren die het publiek telkens verrassend boeien, amuseren en onverschillig laten. Tot de monumenten uit zijn carrière mag nu al worden gerekend La strada (1954), La dolce vita (1959), voor het eerst met (Marcello Mastroianni), het minder geslaagde gedeelte uit de drieluik Boccaccio 70 (1962 met 'ijsberg' Anita Ekberg) en in 1963 toonde hij zijn epos 8½. Twee jaar later pas bleek in welke richting Fellini wilde met zijn films. Hij vertoonde de buitenwereld zijn griezelig karikaturale Giulietta degli spiriti met (hoe kan het ook anders) zijn vrouw Giulietta in

De vreemde wereld van Fellini

de hoofdrol. Het maken van deze laatste film kostte hem echter zoveel inspanning — hij is een tijd lang ernstig ziek geweest — dat vijf jaren nodig waren om Fellini op de been te helpen. Maar toen verraste hij filmgekke én de ongelovige buitenwacht dan ook met een wonderlijke rolprent: Fellini Satyricon.

Interview

In een soms wat vaag maar verder prettig leesbaar interview met Federico Fellini in Skoop-Kritisch Filmforum zegt de regisseur op de vraag 'heeft Satyricon u al zijn geheim onthuld tijdens het draaien?' het volgende: 'Satyricon is voor mij een zeer zware, moeilijke film geweest. Hij lijkt absoluut op geen enkele film die ik tot nu toe maakte, hij is volstrekt anders. Anders vooral wat betreft de psychologische instelling. Want het is een volledig verzonnen film. Ik heb hem werkelijk moeten laten geboren worden uit de diepten van het onbewus-

te. Ik heb geen archeologische, noch historische film willen maken (...) Het is een voor-christelijke film. Deze sfeer heb ik er aan geprobeerd te geven. Er is geen heimwee. Dat is de grote inspanning geweest, om na tweeduizend jaar christendom, katholicisme proberen te zien wat de psychologische manier van kijken was van een heiden, dwz. iemand die zonder schuldgevoel was, zonder deze zo oordelende metafysica.'

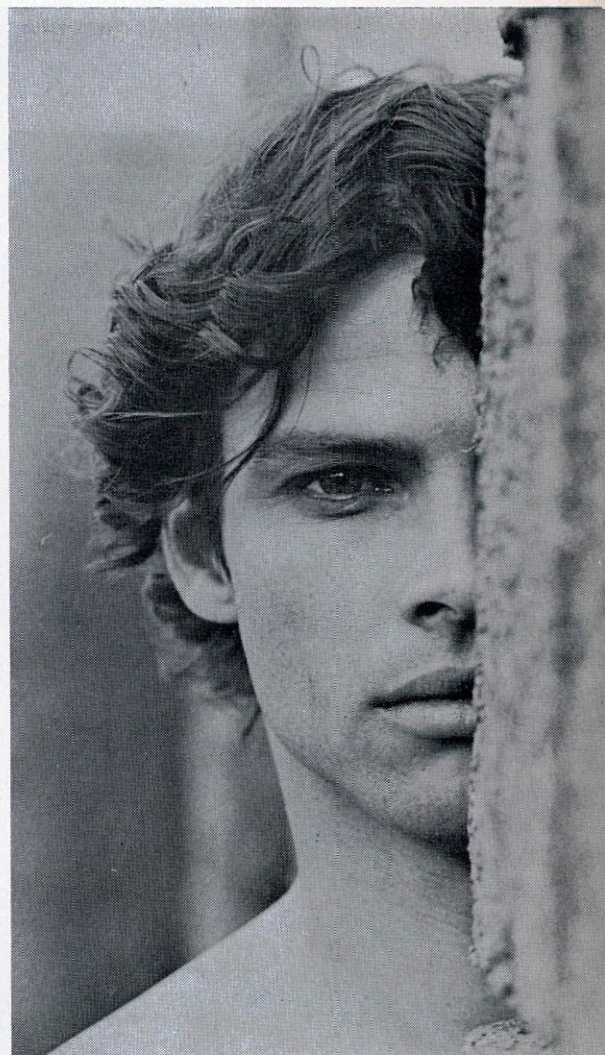
Op het eerste gezicht wat onbegrijpelijk, deze Fellini. Maar bij het aanschouwen van zijn Satyricon wordt veel duidelijk. Fellini is gedeeltelijk uitgegaan van het door Petronius beschreven oude Rome, de periode waarin het verval zo welig bloeide, waar de decadentie bestond bij de gratie van de moderne smaak.

Droomwereld

Dit alles speelt voortdurend een rol in Satyricon, een droomwereld vol tastbare

FILM

Drie karakteristieke opnamen uit Fellini's Satyricon met op foto 1 Hiram Keller als Ascyltus.

feiten en oorzaken. In een sfeer van hallucinaties wordt alles aanvaardbaar, zelfs voor de censuur die Fellini's film met rust laat na te zijn gestruikeld op dezelfde personages in de Satyriconfilm van Polidoro.

Fellini: 'Wij weten vrijwel niets van de oude Romeinen, we hebben een beeld dat is gevormd door de humanisten, die hun eigen idealen in de oudheid projecteerden en een geïdealiseerde oudheid hebben geschapen.' Fellini betoogt verder dat de literatuur, de kunst van de oude Romeinen niet representatief is, evenals de 20ste eeuwse literatuur en kunst iets zeggen over de mentaliteit achter de gaskamers.

Dat is de onbekende wereld van Satyricon, maar ook de onbekende wereld van Federico Fellini, zeker een droomwereld, maar wie heeft die niet?

PETER MOREE

Groen

Wanneer men eenmaal een kazerne-complex heeft betreden, zijn er nog slechts vier kleuren die regelmatig je netvlies bereiken: zachtgroen, mosgroen, lichtgroen en viesgroen.

Wat is de kleur van de zakdoeken en het zes maten te groot ondergoed: zachtgroen. Wat is de kleur van je zwembroek, je handdoek en het closetpapier: mosgroen. Wat voor kleur hebben de overhemden, de baretten, het naaigaren en de stropdassen: lichtgroen. En wat voor kleur hebben tenslotte de overalls, de werkpakken en de buitengevechtsjassen: viesgroen.

Waarom dat allemaal zo is? Dienstgeheim! Het staat in het 'handboek voor de soldaat'. De bijbel voor iedere militair, of je nu gelooft of niet. Een soort kookboek waarin alle, ook de meest moderne, recepten te vinden zijn, van een eenvoudig huzarenslaatje via de nieuwste Russische eieren tot de meest ingenuïste cocktails. De voor u zo waanzinnig interessante informatie staat op bladzijde —, oei, daar had ik me haast een van de alleroudste en meest verbreide dienstgeheimen verklapt! En dat mag niet! De tegenpartij kwam echter met een verbluffende tegenzet.

Wat is de kleur van de zakdoeken en het zes maten te grote ondergoed van de tegenpartij: zachtgroen! Wat is de kleur van de zwembroek, de handdoek en het closetpapier van de tegenpartij: mosgroen! En wat voor kleur hebben de overhemden, de baretten, het naaigaren en de stropdassen van de tegenpartij: lichtgroen! Dat kan leuk worden in het grote groene bos. De bomen lachen tot in hun wortels. Iedereen denkt dat hij alleen is, tot het moment waarop een der kanonnen, bij ongeluk, een fikse boer laat en de andere hetzelfde terugdoen. Dan beginnen de schutkleuren pas echt te werken.

Maar zover is het nog niet in kampen. De vele groene tinten zijn rustig, tam en mak. Groen, groen, groen. Alles ziet groen. Het wordt je groen en groen voor de ogen. Wie zei daar dat het de kleur van de onschuld was? Brandnetels zijn ook groen, zullen we maar zeggen. En kastanjedoppen ook. Als je een tijdje in dienst bent, wen je er aan, zeggen ze. Wie zijn 'ze'? Dat zijn de mensen die er aan gewend zijn. Heel oude kolonels, maar dan ook alleen de héél oude, krijgen bij het blozen een zachtgroene kleur, tot achter hun oren, tot in hun pet.

Zelfs tot in de eetzaal dringt de groene waas door. Kastjes, tafels en stoelen: liefgroen. En wat aten we van de week? Spruitjes! Ja, inderdaad, ze waren groen. Bovendien smaakten ze naar gras. Om onze fantasie te prikkelen worden we in de opleidingstijd een paar keer op bivak gestuurd. Naar de bossen, naar de heide. We gaan net echt doen. Speelgoedoorlogje spelen. We sluipen in het groen door het groen met een gewei van den-

Auto-Unfall an der Godenstedter Strasse

Alleen

in een immense ruimte, die door jezelf gevuld wordt.
't binnen van een onvoorstelbaar — dat is ook onbekende — grote omvang
heel beschermend, heel donker, maar van 'n fluwelen koestering en van
n zijden glans.
een ruimte leeg van alles wat niet uit je zelf vandaan kwam.

een ruimte vol van snelle sprongen door toch klaar-heldere problemen.
van flitsend snelle vragen, die antwoorden op zichzelf en daarmee
volgende vraag reeds zijn.
de inzet van steeds groter overwonnen kleinigheden.

een snellen zonder haast.
een je inspannen zonder moeite.
een zorgeloos begripen van wat alleen in eigen donker zo helder zichtbaar
worden kan.
daardoor al niet meer van belang.

geen tijd voor ander spel dan trouwens al gespeeld wordt,
waarin je bliksemsnel de ruimte, niet doorklieft, maar onderzoekend aanvoelt.
en aftast naar nog meer nieuw, dat uit zichzelf, en dat ben jij, naar
voren treedt.
een alles overheersend tempo dat, met haast in tegenstelling, slechts
harmonie verwekt of is.
dat onbegrensde vol en van je zelf, dat aangetast wordt door van buiten,
door hinderlijke vragen.
je vangt het op, weerkaatst, bevredigt blijk-en schijnbaar, wat-onbeschaamd-
jou van je zelf wil scheiden.

vergeet het helemaal om eigen zijn.
tot dat zich aandient wat ook-zelf verkozen, verwekt je eigen ik is,
en dat daardoor niet onbeantwoord blijven kan.
dat vraagt om een verstoten van dat zelf, dat, in 't alles biedende van
eigen ruimte, tot onaantastbaarheid geraakt.
en denkend, (langzaam al) dit moet ik houden, be-, vast-, on-, op een
daartoe meer gepast moment . . . ,
wordt dan het al te eigen ik, de ruimte ook, verlaten.
plaats makend voor een vaag, met moeite en lamplicht, vertwijfeld te
bestrijden duister,
waar het: 'wie is, wat was, hoe zal?' een zweem van heimwee geeft naar
het je eigen tijd zijn, dat er, even, altijd was.
het bij (of tot jezelf) komen; een eigen keuze.
een niet anders dan te verkiezen ook, tot 't klein moment (dan meer
gepast) van niet te breken stilte,
waarna de grote stilte voor altijd alles wordt.

Rm.S.

NOOT REDACTIE:

Een impressie van raadsman Stuyver na een hem overkomen auto-ongeval.
We kunnen blijkbaar niet snel genoeg plaatsen want Stuyver heeft onder-
tussen een tweede auto-ongeluk gehad. Hij is er wéér goed vanaf gekomen.

RED.

netakken op ons hoofd. Groenachtige militairen besluiten groengetinte rekruten over mosgroene paden, langs zachtgroene varens, viesgroene grassen en lichtgroene dennen.

('We zijn in een vreemd gebied. We bezitten slechts één verfrommelde landkaart. Er dreigt gevaar. Links en rechts storten bommen en bommenwerpers neer. Landmijnen verwachten ons. Ieder bosje kan een loop bevatten. Kijk naar links, kijk naar rechts. Dan rennen. Met je gewonde kameraad. Over snelstromende rivieren met hongerige krokodillen. Langs valkuilen. We vallen aan. We vluchten. Hals over kop op handen en voeten. Veldflessen zijn leeg. Wij ook. Maar we moeten verder. Oh, laat het afgelopen zijn. Die rotbommen, dat rotgas. Waar is mijn gasmasker? Kijk uit, een slang! Wie heeft er nog verband?')

Deze gedachten spelen door ons hoofd wanneer we, ergens achter Meppel, lui vadsig op onze rug in het zand liggen. We zijn op oefening. Af en toe nemen

we een slokje uit onze overvolle veldfles, gevuld met bier of melk. Dit is de man, dat is zijn veldfles, goed voor elk.

Dorst hebben we eigenlijk niet. Honger helemaal niet. Toch eten we constant banaan of verpakte biscuit. Van moeder meegekregen. Over enkele dagen heet de oefening 'volkomen geslaagd'. Leuke gedachte. Ik lig met een Limburgse mede-combattant op een strategisch punt aan het front, heerlijk in de zon. We denken en praten over échte oorlog — flitsende bajonetten, uit elkaar gerukte lijken, verwoestende napalm, huilende kinderen, angstige, vertwijfelde vrouwenogen en hartverscheurende laatste kreten. Groen. Viesgroen.

We zijn het eens. We schamen ons een beetje voor de zon. Na een korte stilte richt hij zich een weinig op uit het lichtgroene gras, kijkt me aan en zegt:

'Nou weet ik ook waarom alles zo groen is in het leger. Dan kan god niet alles zien.'

ROB VAN VUURE

De Helm van aarde

Wanneer Wim Hazeu in november 1967 een boek gaat schrijven, heeft hij notie dat de derde wereldoorlog soms meer nabij is dan men wel wil weten, dat een onjuist beleid niet alleen bij bepaalde ondernemingen en regeringen, maar ook in de omroepwereld voorkomt, dat bewapening een verschrikking is, beperking van de vrije meningsuiting zo mogelijk nog erger kan zijn, de dood van een vriend nog niet iets voor andere vrienden behoeft te betekenen, het kankeren op dominees niet één twee drie de eigen 'verlossing' inhoudt. Bovendien dat niets en niemand te voorspellen is. Zoals bijvoorbeeld de politieke omwenteling, ziekte, de zelfmoord.

En dat dit alles dan wel waar kan zijn, maar dat jij daarmee nog geen roman geschreven hebt. Althans niet de enige echte onvervalste unieke etc. roman. Wat het, 't is één van de weinige dingen die je zeker weet, wel zal moeten worden. Uiteindelijk gaat het om je eerste roman, dus herhaling is onmogelijk. Logisch. In meer dan één opzicht, met in ieder geval het voordeel, misschien mag je zelfs wel spreken van het voorrecht, dat je net in een tijd leeft waarin de roman DOOD is. Zelf wist je dat eigenlijk al wel, maar in momenten van twijfel zijn er gelukkig de talloze literatoren en critici die het ook weten en (durven) beweren. Er is zelfs een schrijver, Enno Develing, die met financiële steun van het Prins Bernhardfonds een stencilreeks opzet met als titel: Het Einde van de roman. Buiten dat, schrijft Develing 'Voor de soldaten' en 'De Maagden'. Twee boeken die hij niet onder de noemer roman publiceert, maar die hij projecten noemt, en waarin hij zich ten doel stelt de werkelijkheid zo objectief mogelijk weer te geven.

Of dat het nou helemaal is, valt te betwijfelen. Maar Develing is niet de enige, die van de konventionele romanvorm tracht af te komen. Er zijn vele anderen. Tophoff, Vogelaar, Raes, Robberechts, en ga zo maar door. Allen, auteurs bezig om zich op hun manier opnieuw te oriënteren. Hier en daar is wel wat weerstand, maar zij gaan door. Zij moeten gewoon. De tijd van vandaag vraagt er toch immers om. Hij, Hazeu, kan en mag dus ook niet anders. Alleen die eigen vorm...????!! Dat wordt het grote probleem.

Anti-anti-roman

Wanneer in mei 1970 het boek van Wim Hazeu onder de titel 'De helm van aarde' verschijnt, staat op de flaptekst vermeld dat het hier gaat om een *anti-anti-roman*. Wat dat dan wel moge betekenen?

M.i. dat men 'De helm van aarde' kan lezen als een detektive, een spionageverhaal, een Libelleboek, een strip en als een traditionele roman. Tevens kan men het boek van achteren naar voren

BOEKBESPREKING

lezen. Talrijke mogelijkheden dus om als lezer actief te zijn. Wat zonder meer voor het vakmanschap van Wim Hazeu pleit. Nogal wonderlijk omdat, en dit moet de verwarring compleet maken, Hazeu in zijn boek helemaal niet zo'n beste vakman is. 'De helm van aarde' loopt hem zo af en toe behoorlijk uit de hand.

Het is o.m. juist in die gedeelten dat men zich als lezer nauwelijks kan voorstellen dat men met een eerste roman te maken heeft. Het zelf toegeven van de auteur dat hij inderdaad de greep op het verhaal knap kwijt is, lijkt mij hier niet vreemd aan.

Het verhaal zelf is gekompliceerd en tegelijk zeer eenvoudig. Het is na te vertellen. Desondanks, uitgezonderd de aanhef en het slot van deze bespreking, geen korte samenvatting of een nader ingaan op de inhoud van 'De helm van aarde'. Ik zou de spanning alleen maar wegnemen en de intrige, door een te persoonlijke accentuering (kritici zijn niet objectief) van bepaalde fragmenten, verkrachten. Daarom slechts een paar opmerkingen.

Hazeu heeft, zoals uit het begin blijkt, nogal wat moeite met de godsdienst. Hij is daarin uiteraard in de literatuur niet uniek. Ik hoef slechts te verwijzen naar mensen als Simhoffer, Teister en vooral natuurlijk Wolkers. Schrijvers waarvan Hazeu, wat betreft het klaarkomen met de problematiek die het dogmatisch geloven kan geven, duidelijk verschilt. Helemaal echter in ongunstige zin. Dat Hazeu pas echt van dominees houdt wanneer zij naar hem moeten luisteren (hij leest bij de begrafenis van zijn vriend een gedicht) is nog tot daar aan toe. Zelfs het feit dat het niet zo'n erg goed gedicht is, laat zich accepteren, maar wanneer Hazeu zijn twijfel of desnoods afkeer t.a.v. zijn godsdienst niet anders weet te brengen door te vermelden dat hij de kattenbak altijd 'verschoont' met een krantje van het Leger des Heils, dan hoeft het van mij allemaal niet zo erg meer.

Doel voorbijschieten

Jammer is ook dat Hazeu zichzelf soms net even iets te grappig vindt. Een grappigheid die m.i. in het geval van het bezoek aan de ouders van dezelfde vriend pittig arrogant aandoet. Wanneer je als schrijver burgerlijke mensen wilt tekenen, dan is daar op zich niets tegen. Maar wanneer het de betreffende figuren tot karikaturen maakt, schiet je je doel op een pijnlijke manier voorbij. Jammer, maar in een volgend boek mis-

schien al niet meer het geval, wanneer Hazeu zich nog meer gaat realiseren dat hij het niet moet hebben van (uitvoerige) beschrijvingen (ik denk o.a. aan zijn gedichten over Praag, Zwak. Ver beneden het niveau dat hij in zijn bundel 'Achterebbe' haalde) maar dat zijn kracht ligt in het sec weergeven van feiten, gevolgd door een zeer kort of juist geen commentaar. Een gaaf voorbeeld lijkt mij het nu volgende citaat uit 'De helm van aarde', waarin Hazeu meer zegt dan menig politieke of andere moeilijk doende commentator ook: 'De toorts van Jan Palach brandt nog. Hij is niet als de Olympische vlam na de 'Spelen' gedoofd,

Hij bepaalde exact de sterfdatum. Voor wie dat doet zijn weinig dingen meer belangrijk. Wat blijft is: een protest, een ideaal. Op grote schaal worden vernietigingsapparaten gefabriceerd. Er zijn mensen die daarmee hun pensioen halen. Wie daartegen protesteert verbrandt, brandt op.

Op 25 februari 1969 stak de student Sumperk Jan Zajic zichzelf in brand. Ook hij schreef een brief, aan zijn ouders:

'Lieve moeder, vader, broer en zus. Wanneer jullie deze brief lezen, zal ik dood zijn of stervende. Ik weet welk een verdriet ik u aandoe, maar wees niet kwaad op mij. Ongelukkigerwijze besef ik, dat ik niet alleen ben op deze wereld... Ik heb het niet gedaan omdat ik ongelukkig ben met dit leven, maar juist omdat ik het liefheb. Misschien kan ik door mijn daad verbetering brengen in het uwe!..) Een mens kan zich nooit bij onrecht neerleggen, hoe dan ook. Mijn dood bindt u ook aan deze zienswijze. Het spijt me, dat ik u niet meer zal zien; u en al die anderen, van wie ik zoveel hou. Vergeef het me, dat ik zozeer met u van inzicht heb verschild. Ik stuur Jaseks foto hierbij terug. Ik mocht hem graag en had respect voor hem - niet alleen voor hem maar voor u allen. Sta niet toe, dat ik uitgemaakt word voor een krankzinnige. Groet voor mij de jongens, de rivier en de bossen. Vaarwel en vergeef mij.'

Geen staatsbegrafenis voor Jan Zajic, wel voor Jan Palach. Geen fakkel zonder standbeeld. In stilte werd Jan Zajic begraven. De studenten keurden zijn daad af. Veelgehoorde argumenten waren: Jan Zajic wilde indruk maken, wilde ook roem vergaren. De kruisdood van Jezus was voldoende. Een andere zoon van God mag niet bestaan. Wie zegt dat?

DICK ZAAL

'De helm van aarde' verscheen in de 5e meridiaanreeks bij de uitgeverij Mantau, Brussel/Den Haag.

La Courtine is een "lachertje"

LA COURTINE, eens een gewaardeerd militair oefenterrein en voor tienduizenden een Brok Jeugdsentiment uit het begin der zestiger jaren, is in augustus van dit jaar behoorlijk in discrediet geraakt. Men weet het allemaal: met de oefenterreinen in Nederland zit het niet zo lekker, als menig rechtgeaard defensieman wel zou willen en toen dan ook van de Franse regering de uitnodiging kwam om Neerlands hoop in bange dagen weer op de terreinen rond La Courtine te laten oefenen, strekte een ieder beide armen uit en greep die kans.

Doch helaas... een dertigtal journalisten bekeken het allemaal vorige maand, ze hieven genoeglijk het glas met de heren officieren en daartussendoor kwam het allemaal los: La Courtine kostte te veel. La Courtine was wat oefengelegenheid voor de pantservoertuigen betreft 'nutteloos en geldverslindend,' La Courtine was een 'lachertje', enfin, de klad zat erin, werd gezegd, onze belastingcenten gingen eraan, werd gemompeld, u heeft het allemaal in de krant kunnen lezen.

Overbevolkt landje

Jawel, La Courtine was enkele maanden geleden nog met zoveel vreugde in ons land als oefenterrein begroet. Onze jongens kunnen beter het terrein rond dit Franse plaatsje plattappen, zo werd gesteld dan in de schaarse bosterreinen in ons vaderland de waarden van de Westerse wereld te verdedigen. Onze schaarse stukjes recreatieterrein, nietwaar, ons overbevolkte landje, dat snakt naar mooie bosrijke omgeving, u voelt dat, daar hoeven we niets meer aan toe te voegen.

En zo zag Frankrijk na ongeveer vijf jaar eind juli onze mannen weer over de grenzen binnenrollen. We hadden er zeven jaar onze krijgsmacht weerbaar gehouden tot de Gaulle het niet meer zo zag. En La Courtine maakte eigenlijk van de ministeriële pennestreek, begin dit jaar, meteen maar een lokale feestdag. De schoorsteen moest immers roken en de Hollandse soldaat kan heden ten dage aardig wat verteren.

Frans vlekje

Jaren geleden zijn er vele verhalen geschreven over dit Franse vlekje op de kaart, waar kleinkunstenaars als de Wama's, de Spelbrekers, de Martinelli's en Peter Piekos regelmatig het gevoel kregen dat er toch nog wel Nederlanders waren overgebleven die in de stemming voor hun vocale prestaties konden komen. Er waren boeiende verhalen doorgebeld uit het plaatsje met frappante koppen: 'Het lied van de heimweh zingt in La Courtine' bijvoorbeeld, of 'Inette die haar soldaat naar La Courtine volgde,' of 'Voor de Nederlandse soldaat in La Courtine is 't allerbeste nog niet goed genoeg,' alhoewel er natuurlijk sukkels tussenliepen die uit de mond van 'uw

zoon, uw verloofde, uw neef, uw kleinzoon, uw vriend' optekenden: 'De warme hap is niet te vreten' en 'de mannen hebben er knap balen van' en 'het leger is een grote rotzooi' en 'de officieren zijn knap waardeloos.' Kortom, oorspronkelijk proza was er genoeg om het thuisfront gerust te stellen.

Overal kroegjes

Wie herinnert zich deze roemruchte momenten in onze krijgsgeschiedenis

officieren van nu hebben snibbige commentaren gegeven. Brigade-generaal W. K. Brederode zei het nog het gematigst: 'Onze taak is om de soldaat zo op te leiden dat hij in oorlogstijd maximale overlevingskansen heeft. Dat vraagt ruimte om te oefenen. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan terreinen in het buitenland, al vallen die onvermijdelijk duurder uit. Maar als het buitenland geen oplossing biedt, moeten we die in Nederland vinden.'

niet? Soldaat der eerste klasse Hugo Visch uit Giessenburg, die in 1963 naar het dorp reed in een drie-tonner, hebben we er in dit kader nog even naar gevraagd. Hij pinkte een traan weg en zei: 'Ik weet nog goed, dat iedere ondernemende burger een kroegje van zijn huis maakte. Men zette een paar houten stoeltjes buiten de deur en we kregen door het raam glazen wijn aangereikt. Ik herinner me La Courtine in die tijd als een klein Valkenburg. Als er geen café, was, was er wel een soevenirwinkel. Ja, er werden verschrikkelijk veel soevenirs verkocht. In elk cafeetje kon je zelfs een mapje ansichtkaarten kopen. La Courtine, tjia, veel te beleven was er voor ons gewone soldaten natuurlijk niet, we waren per slot van rekening steeds met tienduizend man, maar het brak je diensttijd en dat was wel fijn.'

En als we dit allemaal nu hebben overzien, blijft er na het recente bezoek nog maar één constatering over: La Courtine is La Courtine niet meer. De

En zijn officieren uitten zich op dezelfde wijze: La Courtine biedt voor de training van de pantserinfanterie niet wat we moeten hebben en waar het leger al zoveel jaren op wacht. De oefeningen moeten zich noodgedwongen op kleine schaal afspelen. Een compagnies- of eskadronoefening is het maximum wat er uit La Courtine te halen viel.' Maar daarvoor hoeven we toch zeker niet anderhalf miljoen uit te geven,' aldus de overste Schreurs, 'waarvan zeker de helft aan transportkosten wordt gespendeerd.'

En in zijn woorden wees een tankcommandant erop, dat hij de tanks op het terrein van La Courtine niet harder durfde te laten gaan dan twee kilometer per uur in al de geulen en gaten, die het terrein doorsnijden. 'Zo'n gangetje is natuurlijk zinloos.' En wat er gebeurde, toen men harder dan die twee kilometer probeerde te rijden? Een tank kantelde in een greppel en na enkele dagen oefenen waren er van de twintig Centurion-tanks al een stuk of zeven zo kapot

Zelfs de Fransen geloven er niet meer in

gegaan, dat ze duchtig gerepareerd moesten worden. 'Vroeger,' aldus de heer Schreurs, 'ging het nog wel Maar door de verdergaande mechanisatie van het leger kunnen we hier niet meer terecht.'

Kijk, en dat speelde in La Courtine. De soldaten wisten ervan en praatten er druk over, de Franse neringdoenden kregen het te horen en schudden somber het hoofd. 'We hebben bepaald niet de hoop dat we de Nederlanders nog eens

terugzien,' zei de bareigenares, madame Lasceaux, bijgenaamd Mama van La Cave. 'Het is voor ons wel wat tegengevallen. We hadden op meer soldaten gerekend en nu het er zo voorstaat, hoeven we in de toekomst nergens meer op te hopen.'

Tja, er waren inderdaad dit jaar maar duizend man in La Courtine en als je dan gerekend hebt op een groene golf van tienduizend, valt het allemaal wat tegen.

De enige die dit allemaal met een toornig oog heeft gadegeslagen is de defensiespecialist van de KVP, oud-kolonel J. H. Jansen, geweest. Hij was op 18 en 19 augustus ook in het Franse plaatsje om het allemaal met eigen, geoefende blik te bekijken, maar daarvoor had hij zijn commentaar al klaar. Hij vond, dat de officieren in La Courtine buiten hun boekje waren gegaan door hun negatieve opmerkingen over de oefenmogelijkheden en hij voegde er aan toe: 'Anderhalf miljoen mag veel lijken voor twee pantserinfanteriebataljons, een eskadron lichte tanks en een detachement lichte vliegtuigen, maar elke oefening buiten Nederland is voor ons meegenomen.'

Naar Mourmelon

En men moet het wellicht ook zo bekijken: militair mag La Courtine dan wellicht zijn mislukt, politiek is er een aardig slaatje uit te slaan, want door La Courtine aan te grijpen heeft minister Den Toom zich de niet onaardige kans geschapen, dat de Fransen hun samenwerking nu zo ver willen uitstrekken, dat zij in het noorden van Frankrijk, in Mourmelon, wel een echt oefenterrein ter beschikking stellen.

En dat was toch de positieve teneur, die men ook tijdens de vele gesprekken in La Courtine kon beluisteren.

RIEN ROBIJNS

Indrukken uit een zomer

Vannacht om half vier kwam ik thuis. Voor mijn huis, of beter, voor het huis waarin zich de kamer bevindt, die ik krachtens een solide huurovereenkomst ons thuis kan noemen, talmden twee jongens. Ze moesten een jaar of zestien geweest zijn. 'Of ze mochten komen slapen,' vroegen ze in het Duits. Toen ik zei, dat dat lastig ging (met de beste wil van de wereld is er geen ruimte meer vrij te maken in de diepe legkast die wij bewonen), keken ze me aan met een gezicht, waaruit grote ontgoocheling sprak. Amsterdam moet bij sommigen identiek zijn aan een verzameling huizen, waar de matrassen klaar liggen, de hasj-rook uit de schoorstenen kringelt, de stereo-pop een vanzelfsprekendheid is geworden en waar de jasmijnthee op het lichtje staat. God behoeft ons voor zo'n Amsterdam. Ik heb ze wel verteld waar ze praktisch gratis konden overnachten.

Krakers

Toen de eigenaar van een pand, dat door een aantal jongeren gekraakt was, probeerde om de krakers uit het huis te krijgen door ze een forse som gelds aan te bieden, werd dit royale aanbod geweigerd. Het gaat niet aan om gunsten aan te nemen van de 'tegenpartij'. Inmiddels heeft een door een rechtse groepering opgerichte burgerwacht zijn 'diensten' aan de huiseigenaar aangeboden. In Amsterdam zijn de huizen onbetaalbaar geworden.

Rijnhotel

Mijn broer, die ook op het grote popfestival in Rotterdam was, kroop nog al eens in een tentje, dat eigenlijk aan anderen toebehoorde. Wat betekenen eigendommen nog, moet hij gedacht hebben, nu wij hier met de grote anti-autoritaire familie bijeen zijn. Hij kwam bedrogen uit. Hoezeer hij — bij terugkomst van de wettige bewoners van de dundoeken opstallen — ook volhield, dat hij hun tentje gekraakt had en dat zij daar toch niet tegen zouden kunnen zijn; hij moest verdwijnen. De tweede nacht bracht hij door in een kamer met bad in het Rotterdamse Rijnhotel. Hotels zijn tegenwoordig ook al onbetaalbaar.

Bloembakken

Volgens de plannen zouden er bloembakken aan de balkonhekken in de Bijlmermeer bevestigd worden. Dit om de leefbaarheid te bevorderen. Maar ook — zo bleek — om het uitzicht te belemmeren. Verschillende bewoners vroegen aan de woningbouwvereniging of de plaatsing van een bloembak voor hún uitzicht niet achterwege kon blijven. Dat bleek lastig. De bloembakken werden geplaatst. Twee uur later had de 'schroevendraaiersclub' de bakken weer losgemaakt en teruggezet bij de aannemer. Alleen wie het leuk vond om de bloembak te houden, mocht dat natuurlijk.

Ten einde dezelfde leefbaarheid te bevorderen, kan je in de Bijlmermeer alleen huizen met garages kopen. De garages zijn nog niet overal klaar, maar bij de vaststelling van de huurprijs wordt voor het gemak gespeeld, dat ze al wel klaar zijn. Dat maakt die huizen nog minder betaalbaar.

Flessehalzen

De nieuwe Zeelandbruggen hebben Zeeland vele kwartieren dichterbij gebracht. Dat wil ik zien, moeten vele Nederlanders gedacht hebben en ze zijn nog nooit zo laat thuis gekomen. Zo kon het gebeuren dat het verkeer op Nederlands nieuwste verkeersvoorzieningen muurvast kwam te zitten. De ironie van het prestige. Het is op het ogenblik voor automobilisten nergens beter toeven, dan op de smalle, ouderwetse, secundaire weggetjes. Een flessehal in een nieuwe snelweg is een veel grotere flessehal dan een oude provinciale weg, die helemaal flessehal is.

Vierdaagse

Boos was een inwoner van Nijmegen, toen de televisie had besloten geen reportage van de 51e Internationale Vierdaagse te maken. Na vijftig keer gaat het nieuwe er een beetje van af moet de televisie gedacht hebben, die wel verslag deed van de zoveelste Tour de France. Misschien is het leuker om mensen te zien fietsen, dan om mensen te zien sjokken.

Rotterdam

Het popfestival in Rotterdam is zonder incidenten verlopen. Vechtpartijen, vernielingen en vandalisme waren weer troef in Assen (bij de T.T.), in Valkenburg tijdens het hoogseizoen, op Texel en waar al niet meer. Hoe komt dat nou? Een paar suggesties voor verklaringen: 1. Kortharigen vechten liever of beter dan langharigen. 2. Werken is niet leuk. De agressie die er door opgewekt wordt, moet tijdens de vakantie ontladen worden. 'Werkschuwen' hoeven minder te ontladen. 3. Verschillende steden hebben verschillende opvattingen over 'Promotion'. Rotterdam had geen zin in rellen en wilde het mooi houden. De politie hield zich op de achtergrond en lokte daarom geen agressie uit. Het is bekend dat er mensen naar Assen, Valkenburg en Texel gaan, omdat daar nog eens wat te beleven valt. Als genoeg mensen maar willen dat er iets gebeurt, gebeurt er ook wel iets. Te meer als de (versterkte) politiedetachementen duidelijk zichtbaar voorbereid lopen te zijn. Een van de drie theorieën is juist. Wie het weet, mag het zeggen.

Televisiecamera's

'Medium Cool' is een aardige film. Je kunt er onder andere in zien, hoe publieitsgevoelig de politie van Chicago is. Dit aan de hand van authentiek beeld-

materiaal van de rellen in Chicago tijdens de Democratische Conventie. Naarmate de televisiecamera's verder uit de buurt zijn, wordt er harder geslagen en fanatieker gechargeerd.

Toch leuk

M.A.S.H. (eerder in EGO besproken) is ook al een aardige film. Zo langzamerhand vindt iedereen dat het geen anti-oorlogsfilm is. Zo zien we maar weer, dat een film geen anti-oorlogsfilm hoeft te zijn, om grappig te zijn.

Regen bezweren

Woodstock is de laatste film, die we deze zomer het predikaat 'aardig' verlenen. Interessanter dan de vraag hoeveel bezoekers aan het Rotterdamse popfestival 'hash' gebruikt hebben, is eigenlijk de vraag hoeveel bezoekers de Woodstock-film gezien hebben voor ze naar Rotterdam gingen. Als we dat weten, weten we iets meer over de oorzaken van het gedrag van de festivalbezoekers. Mijn theorie is de volgende: Vrij veel bezoekers hebben eerst 'Woodstock' gezien en zijn kort daarna naar het Kralingse Bos getogen. 'Wat de Amerikanen kunnen, kunnen we in Europa ook' lijkt mij een betere verklaring voor de grote parallelliteit in gedrag van bezoekers van beide festivals, dan de 'grote familie'-theorie. Imitatiezucht en prestige in plaats van toevallige overeenkomsten. (Op beide festivals werd geprobeerd door middel van magisch hand opsteken, de regen te bezweren, wat op geen van beide festivals gelukt is.)

Opluchting

Soeharto komt naar Nederland. Dat vindt niet iedereen even nodig. Vast staat dat er parlementariërs zijn, die met hem willen praten en dat er buiten-parlementariërs zijn die tegen hem willen schreeuwen. Waarschijnlijk ontloopt hij de kritische vragen evenzeer als de krachtige leuzen. Het verschil in effect zal niet al te groot zijn, namelijk nihil. Dan blijft over de opluchting die gepaard gaat met het laten horen van een kritisch geluid. Het is daarbij een kwestie van gewinning, wat meer oplucht een belangwekkende vraag of een luide schreeuw.

Rustig Israël

25 jaar geleden viel de eerste bom op Hiroshima. Met de herdenking van dit feit hebben al veel journalisten, souvenirmakers, voordrachten-houders, reisbureaus en kunstenaars geld verdiend. Zo, als er ook al reisbureaus geweest zijn, die een slaatje hebben geslagen uit het Egyptisch-Israëliësch bestand: Ga nu naar Israël voor een rustige, bomvrije vakantie.

Zuurkool

Toen we pas door Langedijk reden — de streek tussen Alkmaar en Schagen —

Driedaagse bezoeken aan het Coornherthuis

Om te beginnen; iedereen die niet van deze fijne gelegenheid om even uit de dienstfeer te geraken, gebruik maakt, moet zichzelf eens afvragen of hij niet de stommeling uithangt. De legerleiding heeft elke militair 2 x 3 dagen verlof per jaar toegestaan, op verzoek, om een bezoek aan een van deze vormingscentra te brengen.

Daarom hebben kortgeleden enkele lui van de Hum.-GV van 'onze' kazerne een programma uitgekozen wat wel leuk leek. Direct na aankomst in het Coornherthuis bleek echter dit programma een leidraad te zijn en konden we zelf met onze wensen naar voren komen, waaraan dan ook terdege aandacht is besteed. De indeling van de diverse discussies etc., was zo dat je net niet de tijd had om, mocht het je bij uitzondering iets minder interesseren, in slaap te vallen.

Maar veel last van dat laatste hebben wij beslist niet gehad. Het was fijn eens in een groep te discussiëren over zeer uiteenlopende onderwerpen, te kijken naar een film, of zelf enige creativiteit aan de dag te leggen door het vervaardigen van affiches, dia's, tekeningen, plastieken en dergelijke.

Hiernaast was er nog volop tijd om je te ontspannen d.m.v. volley, biljart, kaarten, het draaien van grammofonplaten etc. De gastvrijheid en de gezellige sfeer waarop je door de heer en mevrouw (de beheerders van het Coornherthuis) wordt onthaald doet je bijna de 'militaire sfeer' vergeten.

Nee, alles pleit ervoor dat zoveel mogelijk militairen aan het Coornherthuis een bezoek brengen.

Waarna ze beslist, zoals ook in onze groep het geval was, nog een keer daarheen willen gaan.

Mogelijk heeft u, als u dit leest kritiek op het feit dat alles zo fijn wordt voorgesteld, maar ik durf te beweren dat dat met een ieder is die reeds een bezoek aan het Coornherthuis heeft gebracht. En gelooft u het niet, welan dan, probeert u het zelf eens en overtuig u ervan.

M. H. DE BRUYN

konden we niet nalaten ons af te vragen of er nog steeds zo veel zuurkool gemaakt wordt.

Groetdag

Niet lang na de nationale groetdag las ik in het Hollands Maandblad over de gehoorzaamheid. H. Drion schreef: 'De opdrachtgevers moet worden bijgebracht dat op de lange duur de samenleving meer schade ondervindt van de weigering van de 'weters' om te luisteren naar de 'niet-weters', dan van de onwil van de niet-weters om het over te laten aan de weters.' Wie weet?

Toeringcars

Ik heb in het Algemeen Handelsblad gelezen dat de militairen per bus naar La Courtine zijn gebracht. Een idee waar ik even aan moest wennen, omdat ik zelf met de jeep ben geweest. Dat was geen pretje, herinner ik me nog. Een vaste snelheid, een vaste afstand ten opzichte van het voertuig voor je en in bebouwde kommen een verbod om opzij te kijken naar de bezienswaardigheden (uit het boekje voor militairen die naar La Courtine gingen) en naar de Franse meisjes. De dagen duurden lang, de wegen waren kaarsrecht, de bivakken niet al te romantisch. In La Courtine worden en werden de gevechtshandelingen, zoals die in de oorlog plaats kunnen vinden zo realistisch mogelijk nagespeeld. Voor de heen- en terugreis geldt dat nu niet. Per bus naar het front is een novum, dat ik echter elke militair gun, zowel nu als in het echt.

Vier dagen Parijs

Tijdens de zomermaanden is er op de televisie veel te beleven. Mijn favoriete programma's zijn 'Met de muziek mee', 'Zie zo zomer' en 'Met liedjes het land in'. Ik zal dit toelichten. 'Met de muziek mee' is fantastisch omdat daarin een jongen een keuze moet maken uit drie meisjes, die hij niet kent, om daarna met het meisje van zijn keuze een reis te gaan maken op kosten van de VARA. Er zijn daarbij twee mogelijkheden: vier dagen Parijs, of veertien dagen Dolomieten. Aandoenlijk is om te zien dat als het uitverkoren meisje — in de ogen van de jongen — tegenvalt, het verlangen van de jongen steevast uitgaat naar de vier dagen Parijs. Met een meisje dat je niet ziet zitten veertien dagen in de Dolomieten, is geen onverdeelde genoege; in Parijs is er altijd nog wel een mouw aan te passen.

Bromfietsen

'Zie zo zomer' kon voor mij al niet meer misgaan, toen ik in de eerste of tweede uitzending, de aanbieding van de twee miljoenste bromfiets zag. Het ballende publiek in zwempak maakt het programma helemaal een 'must'. Vooral de gedachte dat iedereen zich (met vermelding van sexe en leeftijd) voor zo'n

decoratieve rol kan aanmelden maakt mij warm van ontroering. 'Met liedjes het land in' heeft als sterke troef dat er amateurs bekende zangers en zangeressen imiteren. Die imitaties zeggen meestal alles van de amateurs, maar niets, maar dan ook in de verste verte niet van de nageaapte vocalisten, die zelf altijd in de jury zitten en met een stalen gezicht een van de drie kandidaten volstrekt willekeurig tot winnaar verklaren. Het is voor mij onbegrijpelijk dat mensen nog al eens zeggen dat de televisie zo negatief is. Ik wil er geen kwaad woord meer over horen.

Sal Tas

Om Sal Tas kunnen we bij deze speelse zomernotities niet heen. Die denkt wat iedereen vindt, maar niemand durft te zeggen. Maar wat is de attractie van Tas? Hij zegt wat hij denkt. Het slaat nergens op en dat is juist zo onthullend, omdat daaruit blijkt dat wat iedereen vindt, nergens op slaat. Op warme zomervonden is dat een hartverwarmende gedachte.

Enkeltje Cuba

In Mexico zijn er al luchtvaartmaatschappijen, die mensen die naar Cuba willen gratis kaartjes aanbieden. Achterliggende hoop bij al deze gulheid is dat het vliegtuigkapen hierdoor wat afneemt. Een beetje kaper trapt daar natuurlijk niet in. Voor niet-kapers is het een sympathieke geste. Ze hebben pech als ze in een vliegtuig komen te zitten, waarin kapers besloten hebben niet Cuba, maar

een ander progressief land aan te doen.

Adem

Als ik Tokio, New York en de Euro-poort in één adem noem, weet u precies wat ik bedoel.

Bek water

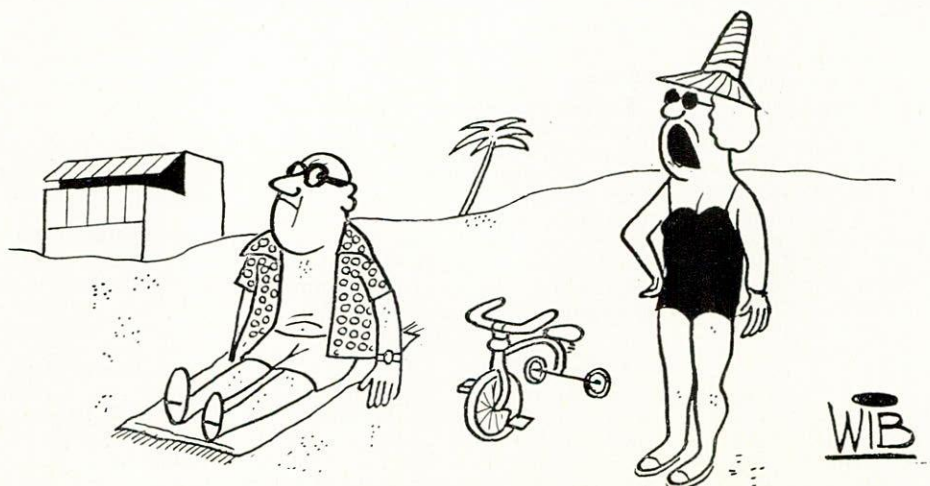
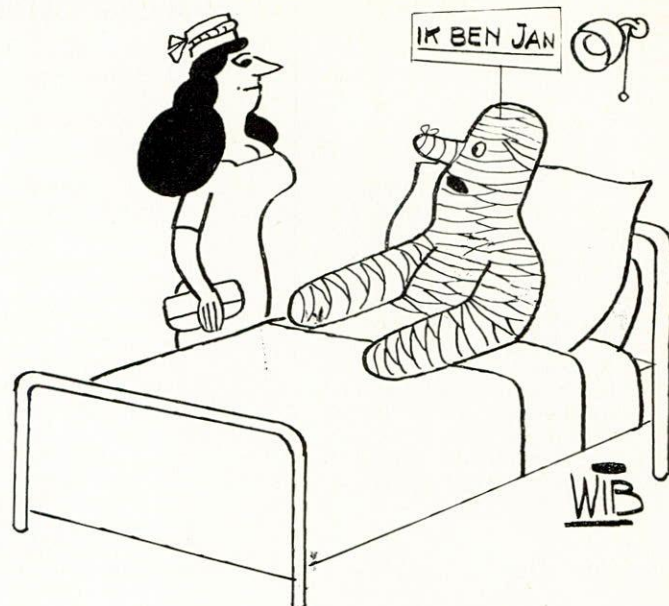
Bijna zouden we een televisieprogramma vergeten. Ik bedoel 'Spel zonder grenzen'. De naam kan slaan op het internationale karakter van de jool, maar evenzeer op de grenzeloze fantasie, die er aan het bedenken van de opdrachten ten grondslag heeft gelegen. Elke opdracht eindigt eigenlijk in een bak water en dat betekent dat de Nederlandse ploegen hoge ogen gooien. Wij zijn immers allemaal in het water grootgebracht. De liefde voor het water is ons toch met de paplepel ingegoten? We zijn toch dijen- en bruggenbouwers?

Tot de volgende keer

Waarmee al met al maar weer gezegd is, dat Amsterdam een gastvrije stad is, dat Nederland een burgerwacht heeft, dat bloembakken ook niet alles zijn, dat er te veel auto's zijn, dat Rotterdam Assen niet is, dat er een paar aardige films te zien zijn, dat de eerste bom wel, maar de laatste nog niet gevallen is, dat we onze banden met de Oost nog niet verbroken hebben, dat we nog zuurkool kunnen eten, dat iedereen in potentie opdrachtgever en ondergeschikte is, dat La Courtine ver weg ligt, dat de televisie ons een spiegel voor houdt en dat kapers ook mensen zijn. Tot de volgende zomer.

JAN HAASBROEK

CAR- TOONS

Waarom ga je niet een eind fietsen als je je verveelt?